

HISTORISK TIDSKRIFT
(Sweden)

125:4. 2005

Redaktören har ordet

Fortfarande stod prästen i predikstolen. Han hade stått där länge. På hedersplats satt ärkebiskopen, Nathan Söderblom, tillsammans med sin lille son. Pojken var utled på prästens ändlösa utläggningar varför han frågade sin far: "Pappa, är han inte färdig snart?" Pappa ärkebiskopen svarade: "Han är färdig sedan länge, han vet bara inte om det" Historien må vara apokryfisk men dess sensmoral är otvetydig: det gäller att ha vett att sluta i tid.

När jag nu med detta nummer sätter punkt för min tid som redaktör för *Historisk tidskrift* är det min förhoppning att jag gör det i tid. Huruvida tre och ett halvt år betraktas som en lång eller kort tid beror givetvis på vem som bedömer – om vederbörande är nöjd eller missnöjd med hur jag skött mitt uppdrag – men också på med vilken period i *Historisk tidskrifts* historia man jämför. De sju första redaktörerna – Emil Hildebrand (1881–1905), Torvald Höjer (1906–1920), Sven Tunberg (1921–1933), 1930–1933 tillsammans med Yngve Lorents, Nils Ahnlund (1934–1948), 1944–1948 tillsammans med Sven Grauers, och Torvald T:son Höjer (1949–1961) satt tillsammans i drygt 80 år. Traditionen med långa redaktörsperioder upphörde definitivt, i likhet med många andra traditioner, symbolåret 1968 – Wilhelm M Carlgren satt, i jämförelse med efterträdarna på redaktörsstolen, relativt länge (1962–1968). Efter honom följde en lång rad konstellationer: Ingrid Hamarström (den första kvinnan på posten) och Göran B Nilsson (1969–1972), Göran B Nilsson och Bernt Schiller (1972), Carl Göran Andrae och Jarl Torbacke (1973–1978), Hans de Geer, Ann-Sofie Kälvmemark och Håkan Lindgren (1979–1980), Hans de Geer och Håkan Lindgren (1981–1982), Hans de Geer och Ulf Jonsson (1983–1985), Lennart Lundmark och Ulf Jonsson (1985–1988), Lars Magnusson och Harald Gustafsson (1988–1990), Lars Magnusson (1991–1994), Arne Jarrick (1995–1997), Pär Frohnert (1997–1999), Peter Aronsson (2000–2002) samt undertecknad, Lars M Andersson (2002–2005).¹ Visserligen har somliga redaktörer även efter 1960-talet suttit mer än en period (tre år), men sällan i ensamt majestät. Mina tre och ett halvt år som redaktör faller således väl in i det mönster som etablerats sedan 1968/1969. Förhoppningsvis har jag i alla fall inte suttit för länge.

1. I de fall där samma årtal anges som slutår för en redaktörsperiod och som begynnelseår för nästa beror det på att skiftet på posten skett under detta år, vanligtvis mellan nummer två och tre.

Noterbart är vidare att ingen kvinna varit ensam redaktör för tidskriften samt att det skedde ytterligare ett trendbrott i början på 1990-talet: sedan 1991 har *Historisk tidskrift* bara haft en redaktör i taget. Det är givetvis frestande att se trendbrottet 1968/1969 och införandet av redaktörstriumvirat som uttryck såväl för den radikala kollektivistiska tidsandan som för utbildningsexplosionen. Likaledes kan återgången till ensamredaktörer i början av 1990-talet betraktas som en avspiegling av en mera individualistisk tidsanda. Detta tror jag dock vore förhastat. Här krävs forskning. Konstigt nog har Svenska Historiska Föreningen/*Historisk tidskrift* inte bestått någon mera omfattande historik, vilket är både märkligt och beklagligt. En ordentlig historik efterlyses härmed! En sådan är nödvändig för att på ett rimligt sätt kunna diskutera tidskriftens framtid.

Det hävdas ibland att de vetenskapliga tidskrifterna är kvarlevor från disciplinernas professionaliseringsfas, att de inte passar in i dagens akademiska värld där allt mer skall publiceras allt snabbare, där artiklar i allt större utsträckning enbart görs tillgängliga elektroniskt och där den nya informationsteknologin har gjort det möjligt för envar att bli sin egen förläggare – om än inte professor. Det är min övertygelse att det förhåller sig precis tvärtom. Just till följd av att det publiceras allt mer krävs referee-bedömda tidskrifter som *Historisk tidskrift*. Just till följd av att publiceringsmöjligheterna är så många krävs ett för professionen gemensamt forum, där minimikrav och optimumnormer fortlöpande kan diskuteras. *Historisk tidskrift* behövs helt enkelt för att garantera upprätthållandet av för professionen gemensamma normer och kvalitetskrav. Därför tror jag inte heller att det vore lyckligt med någon mera vittgående popularisering. *Historisk tidskrift* varken kan eller skall konkurrera med *Populär historia*. *Historisk tidskrift* är och skall vara de professionella historikernas och ekonomisk-historikernas organ. Detta innebär givetvis inte att tidskriften inte skall förändras. Tvärtom är en fortlöpande revision nödvändig men den bör göras varsamt. Kontinuitet är viktigt, i synnerhet inom så ärevördiga institutioner som Svenska Historiska Föreningen/*Historisk tidskrift*, och kanske inte minst i tider som våra, där allt fast förefaller förflyktigas.

När jag år 2002 tillträdde som redaktör gjorde jag vissa utfästelser (*Historisk tidskrift* 2002:3). Huruvida jag har lyckats leva upp till dessa är inte min sak att bedöma, inte heller hur jag ryktat mitt värv i jämförelse med tidigare redaktörer. Däremot kan det vara på sin plats med en kvantitativ summering. En sådan skulle kunna se ut på följande sätt: 14 häften, 2 817 sidor, 14 redak-

tionella inledningar, 45 uppsatser, 19 översikter, 21 debattartiklar, 120 opponentrecensioner och 214 kortrecensioner.

Föreliggande häfte ägnas huvudsakligen åt nationalsocialismen och Förintelsen. Jag är medveten om att många i historikervärlden anser att dessa företeelser fått allt för stor uppmärksamhet på senare tid, en uppfattning jag inte delar. Tvärtom vill jag hävda att det behövs mer forskning om Sverige och Förintelsen och att det är först nu – när det av Vetenskapsrådet finansierade programmet om Sveriges relation till nationalsocialismen, det nationalsocialistiska Tyskland och Förintelsen skall slutrapporteras – som vi kan bilda oss en rimlig uppfattning om var forskningsluckorna finns och formulera de väsentliga frågorna. Nu lär det emellertid knappast bli några fler riktade satsningar från statsmaktens sida och att nya initiativ skulle komma från professionen håller jag för osannolikt.

Således får vi hålla till godo med det som trots allt producerats (och kommer att produceras) och kanske är det vackert så. Det är hur som helst en stor glädje att i detta häfte kunna publicera de två första större artiklarna från ett av de projekt som ingår i det nämnda programmet. Båda är skrivna av Sven Nordlund, ekonomisk-historiker från Umeå, och båda behandlar den nationalsocialistiska regimens "ariseringspolitik" i Sverige. Nordlund undersöker dess följder för statsmakten, för det svenska näringslivet och för enskilda individer samt studerar de reaktioner politiken mötte. Ariseringspolitikens globalisering har i jämförelse med andra aspekter av Förintelsen inte rönt någon större uppmärksamhet internationellt och definitivt inte på svensk botten.² Det är därför så mycket mera glädjande att det nu föreligger empiriskt solid svensk forskning på området och att kunna publicera denna i *Historisk tidskrifts* spalter.

Nordlunds båda bidrag följs av två artiklar om kulturellt minne, historiemedvetande, historiekultur, historiebruk och nationella identitetskonstruktioner, båda med Förintelsen i fokus och bägge författade av Lundahistoriker. Först ut är Mikael Tossavainen, doktorand inom projektet "Förintelsen i den europeiska historiekulturen". Tossavainen analyserar hur Förintelsen brukats i israelisk politik genom en studie av de karikatyrer med detta tema som publicerades på minnesdagen för Förintelsen 1959–1993. Tossavainen följs av Jan Selling, som i följ disputerade på avhandlingen *Ur det förflutnas skuggor*.

2. Det enda större svenska arbete jag känner till är arkivarien Göran Blombergs på Hillelförlaget här-området utgivna *Mota Moses i grind*.

Historiediskurs och nationalism i Tyskland 1990–2000. Selling diskuterar dels den tyske historikern Norbert Freis tolkning i generationstermer av nationalsocialismens mentala, politiska och kulturella efterverkningar, dels studerar han minnesåret 2005 och det nyuppförda Förintelsemonumentets betydelse i Berlinrepublikens sökande efter en nationell identitet.

För att något blidka de äldrehistoriker som möjligen upprörs av ett närapå samtidshistoriskt häfte, avslutas artikelsektionen med ett bidrag av den lundsiske idé- och lärdomshistorikern Håkan Håkansson. Han diskuterar Tycho Brahe som exponent för relationen mellan religion och vetenskap under reformationen och visar att utövandet av naturvetenskap vid denna tid var intimt förbundet med kristen exegetik, kristen historiesyn och föreställningar om tidens ände.

Det skall påpekas att somliga av artiklarna är längre än vad vi vanligen tillåter i *Historisk tidskrift*. Detta skall *inte* tolkas som att den strikta hållningen angående artikelomfånget har ändrats utan är dels en följd av att de internationella lektörerna ansett att artiklarna helst inte skulle bantas, dels en följd av att undertecknad tagit sig friheten att i sitt sista nummer publicera längre artiklar.

Glädjande nog rymmer häftet inte mindre än två debatter. Den första gäller Auður G Magnúsdóttirs bidrag i *Historisk tidskrift* 2005:2 om medeltidsforskningens vanhävd. Stockholmshistorikern Birgitta Fritz menar att den bild Magnúsdóttir tecknar av ämnets kräftgång är missvisande medan Kalmarhistorikern Anders Fröjmark konstaterar att det visserligen finns ett bristande intresse bland historiker för medeltiden men att detta är intet i jämförelse med det mörker som råder i media. Den andra debatten gäller Lennart Schöns strukturanalytiska tolkning av Sveriges ekonomiska historia. De som initierade debatten, ekonomisk-historikerna från Umeå Magnus Lindmark och Peter Vikström, återkommer i ärendet. Fortsättning följer.

Häftets översikt är författad av Lundahistorikern Klas-Göran Karlsson. Den behandlar Förintelsen som historiekulturellt fenomen och ansluter således till häftets övergripande tema och inte minst till Tossavainens och Sellings artiklar. I vanlig ordning rymmer häftet även opponentrecensioner, kortrecensioner samt meddelanden. Eftersom häftet är årgångens sista finns också en förteckning över de avhandlingar i historia och ekonomisk historia samt avhandlingar från temainstitutionerna i Linköping som lades fram år 2004.

Därmed återstår bara att tacka. Tack Lars Nilsson och Carl Erik Hedlund för att ni hade modet att våga satsa på en ung (näja), tämligen nydisputerad

och oprövad historiker. Tack alla medlemmar i Svenska Historiska Föreningens styrelse, i redaktionsrådet och i *International Advisory Board* för gott och förtroendefullt samarbete. Tack också till övriga historiker i in- och utland som bedömt artiklar och till alla som bidragit med texter. Slutligen ett djupt känt tack till min käre redaktionssekreterare Nils Fabiansson för gediget och hårt arbete och kamratskap. Få utanför redaktionen förstår vilken betydelse redaktionssekreteraren har. Sanningen är att utan Nils heroiska arbete hade det inte blivit någon tidskrift. Avslutningsvis vill jag hälsa min efterträdare, Stockholmshistorikern Jonas Nordin, varmt välkommen på redaktörsstolen. Redaktören är död. Leve redaktören!

Lars M Andersson